

Лъэпкъым ыцIэ еIэты

Тильэпкъ зыгъэдахэу, ищытху зылэтырэмэ адыгэ шъуашэр ащыц. Юныгъом и 28-м адыгэ шъуашэм и Мафэ игъэкIотыгъэу дунаим щагъэмэфэкIыцт.

— Республикэм и Къэралыгъо филармоние щыкIошт мэфэкI зэхэхэм адыгэ шъуашэм идэхагъэ кышгэгъэлъэгъоцт, — кытылуагъ Адыгеим лъэпкъ IофхэмкIэ, Iэклъыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр. — Адыгеим кышгэгъэгъэ мэфэкIыр дунаим щыхагъэунэфыкIы. Республикэм щыпсэурэхэр урысхэр, къэндзалхэр, ермэлхэр, нэмыкIхэри пчыхъзэхэхэм щызэлукIэцтых.

Сирием кыкIыжыгъэ Лыбызу Шан Адыгэ къэралыгъо университетым экономикэмкIэ ифакультет щеджэ. Республикэм искусствэхэмкIэ икIэлэцIыкIу еджапIэ шыкIэпщынэм ишъэфхэр щызэригъэшагъэх. Фестивальхэм хагъэунэфыкIырэ чыплэхэр къащыдихыгъэх.

Купэу «Ошъадэм» иоркестрэ хэтэу Лыбызу Шан адыгэ къуаеи Мафэ тыщылуагъ. ШыкIэпщынэм, пщынэм кырагъэлохэрэ оредышъохэр, пхэкIычым ижыынч макъэ гум рехых. Артистхэр адыгэ шъуашэкIэ зэрэфэпагъэхэм кыгъэдахэх. Анахъэу тшIогъэшIэгъоныгъэр Ростов хэкум, Краснодар крайм, нэмыкIхэм къарыкIыгъэхэр оркестрэм Iэгу кызырэфытеуагъэхэр ары.

Лыбызу Шан Хэкужым къэ-

зыгъээзжыгъэм и Мафэ, адыгэ джэгъушхоу Мыекъуапэ шыкIуагъэм, фэшъаф лъэпкъ мэфэкIхэм ахэлэжыагъ, адыгэ шъуашэр цыгъэу шыкIэпщынэм ибзэпсхэр «кыгъэгъушыIэхэу» зыплъэгъукIэ уегъэгъушхо. Пшъэшъэ нагъом оредым хэлъ гупшысэр шыкIэпщынэмкIэ кыплъегъэлэсы. Сэе фыжыыр къешIэкIыгъэу цыгъ. ШыкIэпщынэм изакъоп, адыгэ шъуашэри ыбзэкIэ «кыгъэгъушыIэ».

— Лъэпкъ мэкъамэхэр сыгу икIыхэрэп, сикIэлэегъаджэу ГъукIэ Замудин шыкIэпщынэм сызэрэфигъэсагъэм фэшI сыфэраз, — кытылуагъ Лыбызу Шан.

Сирием щыкIорэ зео-банэм кыхэкIыжыгъэ пшъашъэм ышэу Джанти искусствэм хэщагъ, музыкальнэ Iэмэ-псымэхэмкIэ лъэпкъ оредышъохэр кырегаIох.

«Ошъадэм» иоркестрэ адыгэ шъуашэм и Мафэ хэлэжыагъ. Лъэпкъым ишэн-хабзэхэр зэрэбайхэр мэфэкIым кышгэгъэлъэгъоцт.

«Нанэм»

кыырегъэблагъэх

Адыгэ Республикэм икIэ-лэеджэIо куп IофшIа-пIэу «Нанэм» ипашэу Нэгъуцу Аслъан лъэпкъ

«Ошъадэм» иоркестрэ хэтхэр.

шъуашэм имэфэкI кыырегъэблагъэх.

«Нанэм» гъатхэм щыкIогъэ зэхэхэм хэлэжыагъэхэ кIэлэ-

еджакIохэр, кIэлэпIухэр адыгэ шъуашэм и Мафэ щызэлукIэцтых. Лъэпкъ шъуашэр языгъэдэгъэхэ кIэлэеджакIохэм кы-

зэралуагъэу, мэфэкIым щилъэгъурэр щылэныгъэм щагъэфедэн ямурад.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Ростуризмэр «кощыжыгъэ»

Урысые Федерацием культурэмкIэ и Министерствэ епхыгъэу Ростуризмэм джынэс Iоф ышIагъ.

Президентэу Владимир Путиным иунашъокIэ джы ар Урысые Федерацием экономикэ хэхъоныгъэхэмкIэ и Министерствэ хигъэхъажыгъ.

Ростуризмэр культурэм нахы экономикэм нахъ пэблагъэу, ащ кыыхащыжыу Минэкономразвитиём рапхыжымэ нахъ ашIотэрэзэу, ащ изы Iахъэу ашIымэ нахышIоу политикхэми, бизнесменхэми, нэмыкI къулыкъушIэхэми аужырэ илъэсхэм кыыхагъэщы хугъэ. Президентми ахэм адыригъэштагъ. Ащ иунашъо кы-

зэрэшилорэмкIэ, туристическэ отраслэр МЭР-м хагъэхъажымы, изэхэцэн нахъ егугъуцтых, шIуагъэу кытырэм хэхъоцт. Министерствэм ипашэхэр туризмэр зэрэзэхашэрэм лыплъэцтых, туроператорхэм Iоф зэрашIэрэр янэплъэгъу рагъэтыцт.

Анахъ Iофыр хэгъэгу кIоцI туризмэми Iэклъыб туризмэми къэралыгъом фэдэ кыыфахъэу зэрагъэпсын фаер ары. Ахэм афэгъэхыгъэ федеральнэ программэу къэралыгъом ыштэгъагъэр тызхэт илъэ-

сым ыкIэ нэс къаухы. Урысыем ишъолъырхэм янахыбэр ащ хэлэжыагъэми, пшъэрылъэу афагъэуцугъагъэхэр шъолъыр 12-м икIоу агъэцэклагъэп. Къэралыгъо программэм кыдылътэрэ псэуальэхэр зэрагъэпсыцт ахъцэр сомэ миллиард пчъагъэ хъоу къафатIупщыгъагъ, ау зыгъэпсэфыпIэ чыплэхэр, нэмыкI псэуальэхэр зымыухыгъэхэр цылэх.

Аужырэ илъэсхэм туроператорхэм япчъагъэ кышыкIагъ, зэхэзыжыгъэхэ-

ри цылэх, ащ кыыхэкIэу цыфхэм языгъэпсэфыгъо уахътэ афызэхэцэнэу амал ялэжъэп.

Владимир Путиным Ростуризмэр Минэкономразвитиём зэрэритыжыгъэм бэмэ дырагъэштагъ, иунашъо уахътэм диштэу альпытагъ.

Ростуризмэм ипашэу Олег Сафоновым сьд фэдэрэ министерствэ епхыгъэхэми ялоф агъэцэклэным зэрэфэхъазырхэр кылуагъ. МЭР-м ипашэу Максим Орешкиным туризмэм изэхэцэн фэгъэхыгъэ къэралыгъо программкIэм зэрэжэхэрэр хигъэунэфыкIыгъ. Программэр 2019 – 2035-рэ илъэсхэм ателъытэгъэцт.

(Тикорр.).

ЯпсынэкIэчъ къаргъо,

**Зы махуи сигум уимыкI,
Синэгум о ушIэмыкI,
Си Блащэпсынэ дэхэшхо,
СыгуфIу уидежъ сыкъокIо.**

(Блащэпсынэ щыццэ, композиторэу СИХЪУ Рэмзанэ икIуаджэ фыусыгъэ ордэдым щыц пычыгъу).

Я XIX-рэ лIэшIэгъум Кавказ заом илъэхъан Къэбэртэе щыц чылэгъо зауэмэ зыкъысэкIау-гуайи, псыхъоу Фэдэ иIэгъо-блэгъухэм адэжъ псэупIэкIэ къэкIуагъэх. Ахэм ащыхцэр псыхъоу Шэхураджэ кызыапачи, псынэкIэчым пэчынатIэу, хьаблэ-хьаблэу тIысыгъэх. Нэужым 1868-рэ ильэсхэм, къуаджэу Блащэпсынэ ыпIапсэ ыдзыгъ, ащ итарихи мыщ къыщещэ. Нахьыжхэм кызыралотэжьи-рэмкIэ, къуаджэр кызытекIыгъэу алытырэр мы чIыплэм къышкIырэ чыг лъапкъэу блащэмрэ (панчъэ) ащ дэжъ къыкIэчъырэ псынэкIэчымрэ арых. Мы гушIыитIур зызэпыб-гъэуцокIэ, нелэ къуаджэм ыцIэу Блащэпсынэ гъэлсыгъэ мэхъу. Ащ къыщегъэжыгъэу мы чIыплэм мэхъанэшхо ратызэ къоджэ-дэхэр къырэклэх.

Псынэ цыкIум ителпэ зыфэдэдагъэр, джи зэрашIыгъэр.

Блащэпсынэ псынэ цыкIум икIэбар чыжъэу Iугъэ. Къуаджэм итарихъ ыкIи ыцIэ дахэкIэ рязыгъалохэрэр цыф цIэрылоху, гъэшIуагъэхэу мыщ къыдэкIыгъэхэр арых.

Хабзэ зэрэхъугъэу, къуаджэм хьакIэ горэ къэкIуагъэмэ, апэ зыдащэрэр псынэ цыкIур ары. Джащ фэдэу чылэм зы мэфэ-кли, хьары шькIорэп мы чIыплэм къэмыкIохэу, гушIогъо IофкIэ зэхимыщэхэу. КIалэм кызи-щэкIэ, мы чIыплэм къэкIохэшэ, псынэкIэчым кычирэ псы къабзэм рагъашъ, псым фэдэу инасып къабзэу, чылэм лъэпсэ пытэ шидзынэу Тхьэм щыфе-лэуэх.

Псынэ цыкIум ителпэ 2014-рэ илъэсым къоджэдэхсхэм агъэкIажыгъагъ, блащэ чыг лъэпкым фэдэ чыгыкIэ цы-кIухэр агъэтIысыгъэх. АщкIэ къоджэдэхсхэм Iофышхо ашIагъ, «Возрождение» зыцIэ ШIушIэ хасэм итхьаматэу Хьамырзэ Ибрахымэ къоджэдэхсхэри къы-дэлэхзэ, илъэситIум къыклоцI псынэ цыкIум гъэцIэкIжыныш-хохэр рашIылIагъэх. Мыгъи, Блащэпсынэ имэфэкли зыщыкIы-гъэунэфыкIыштым ипэгъокIэу бюджет ахъщэм емылэхэу, чылэм щыц кIалэхэу, мылIуку зIлэхэм къоджэ гупчэм, псынэ цыкIум гъэцIэкIжынышхохэр ащырагъэкIокIыгъэх. Плиткэр ыкIи асфальтыр ашатIыралъ-хьагъ, псынэ цыкIум ихъурэгъэ-кIэ чырыбщIэкIэ ыкIи гъучI хьа-гъэкIэ къашIыгъагъ. Блащэпсынэ итамыгъэ зытет стеллэр агъэ-уцгъ, чылэм дэхсхэм ялэкIо чыгхэр агъэтIысыгъэх, кызы-щышъошхэ пчэгум плиткэ ты-

ралъхьагъ. Псынэ цыкIум шъхьащыт стеллэу Блащэпсынэ итамыгъэ зытетыр зышIыгъэр сурэтышI цIэрылоу, къуаджэм щыццэ Шыкъ Хьузер ары. ПсынэкIэчъ цыкIур чылэм ынаплэу зэрэщытыр къагурылозэ, ар нахъ дахэ зэрашIыштым мылпшыжъэу пылыгъэх ыкIи

мэщытым, клу-бым, къоджэ со-ветым, еджа-плэм ящагъхэр гъучI чэу дахэ-кIэ къашIыгъа-гъэх. ПсэопэшI фирмэм ипашэу Болэкъо Нурбый имылыкIуэ еджаплэм ихъурэгъэкIэ бор-

пхэнтIэкIлүхэр дагъэуцагъэх. Къоджэ гупчэр дахэу, гулэтыплэу щытыным фэшI зэкъотхэу кIалэхэм Iоф ашIагъ.

Блащэпсынэ къоджэ советым ипашэу Шыкъ Бислэан икIо-джэгъу кIалэхэу мылыкIуэ ыкIи къарыукIэ къадэлэпылагъэхэм лъэшэу афэраз.

Блащэпсынэ цыф цIэрылохэр, зэльашIэхэрэр мымакIэу къы-дэкIыгъэх, ахэр мэфэкIым къы-рагъэблэгъэщтых, ацIэхэр къы-щыраIоштых. Къоджэдэхсхэр

изаслуженнэ сурэтышIэу Гъо-гунэкъо Мухъарбый, Уры-сыем, Къэбэртэе-Бэлькъарым язаслуженнэ, Адыгеим инаро-днэ артистэу Мурэтэ Чэпай, Урысыем ихэгъэгъу кIоцI къулы-къу иполковникэу КIэдыкIоэ Шамсудина, УФ-м изаслуженнэ врачэу, «Адыгеим и Шытхъу-зехъ» зыфиорэ медалыр къы-зыфагъэшъошагъэу Болэкъо Махмуд, УФ-м изаслуженнэ псэолъэшIэу КIэдыкIоэ Кимэ, АР-м изаслуженнэ журналистэу,

зэрыгушхохэрэ цыф гъэшIуа-гъэхэм, шъхьэкIафэ зыфашIы-хэрэм ащыщых кIэлэегъэджэ шэныгъэхэмкIэ докторэу Шорэ Ибрахымэ, филологие шэны-гъэхэмкIэ докторэу Шыкъ Ни-колай, экономикэ шэныгъэхэм-кIэ докторэу Вэрэкъо Схьатбый, кIэлэегъэджэ шэныгъэхэмкIэ докторэу Хьакъунэ Нурбый, композиторэу, Адыгеим кул-иамал къызэрихъэу Iэпылэгъу-шхо къафэхъагъэх.

Хьаджыркэо Аскэрбый ежъ иахъщэкIэ урамэу Калининым икIыгъагъэкIэ асфальт тырари-гъэлыгъагъ. Спонсорэу Шэуджэн Ибрахымэ урамэу Полевоим тет кIэлэцIыкIу Iыгыплэм екIуа-лIэрэ гъогур асфальт аригъэ-шыгъ. Ащ нэмыкIэу кIэлэцIы-кIлүхэр еджаплэм зэрэкIолэхэрэ гъогур, урамэу Къошым ыцIэ зыхьырэм къыщегъэжыагъэу Калининым нэсэу Ныр Адам асфальт афыригъэшыгъ.

Къоджэ гупчэм унэжъхэу итыгъэхэр лъэкI зилэ кIалэхэм ащэфыжъхи, агъэкъэбзагъэх. Ахэм ачыплэ парк щагъэпсыгъ, чыгхэр дагъэтIысхьагъэх,

ягухэлъхэр дахэх

гъэблагъэхи, ыпIэкIэ хэмьлэу цыфхэр арагъэлпIыгъэх. Ащ нэмыкIэу Адыгэ Республикэм и Лъапкъ театрэ къыгъэхъазырыгъэ спектаклэ щхэнэу «Гум зэ-рихьэрэ шъэф» зыфиорэр къо-джэдэхсхэм къафагъэлъэгъуагъ.

Мэфэклир Iофтхьэбзэ зэфэ-шъхьафхэмкIэ байшт. Неущ, Юныгъом и 28-м пчэдыжым сыхьатыр 8-м Iофтхьабзэм пэу-

щтых Къэбэртэе-Бэлькъарым ыкIи Адыгэ Республикэм яартист цIэрылохэр. Концерт ужым адыгэ джэгъушхокIэ мэфэклир лъагъэкIотэшт. Нэужым мэш-ло-устхьор ошъогум дафыешт.

Блащэпсынэ имэфэклир къо-джэдэхсхэм къафэгъушъагъ ре-спубликэ общественнэ движени-еу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэу ЛIымыщэкъо Рэмзанэ.

Тикъуаджэ лэжъэкIо пэрытхэм, кIэ-лэлIу дэгъухэм, кIэлэегъэджэ Iуш-хэм, цыф зэхэщэкIо чанхэм сыдигъокIи ащыкIэрэп. Сыд фэдэрэ лъэхъани чылэм идахэ арагъалозэ мэлпсэх чы-лэдэхсхэр.

къэзыгъэзэхъыгъэхэм, ахэм ащыщыбэм IофшIэным щысэшIу къышагъэлъэгъуагъ. Къош Альи Советскэ Союзым и ЛIыхъуж хъугъагъэ. КIэмэщ Хьанахъо старшэ лейтенантыгъ, ордениплI къыфагъэшъошэгъагъ. Къушхъэ Мэрхьаб капитаныгъ, партизан отрядхэм ясоединение иштаб ипэцагъ, Шэкo Сахьидэ шыудзэм хэтэу зэуагъэ, капитан хъугъа-гъэ. Джащ фэдэу зыцIэ къеплонэу цыф лэжъаклоу къуаджэм дэсы-гъэр бэ. ЛIыблэнагъэ зэрахъэзэ заом хэлэжъагъэхэу Къунэ Мухъамэд, Хьаткьо Сахьидэ, БрантI Ахьмэд, КIарэ Хьузер щэлэфэхэ якъоджэ гупсэ нахъ фэшIыгъэ хъунымкIэ альэкI къа-гъэнагъэл.

Тикъуаджэ лэжъэкIо пэрыт-хэм, кIэлэпIу дэгъухэм, кIэлэ-гъэджэ Iушхэм, цыф зэхэщэкIо чанхэм сыдигъокIи ащыкIэрэп. Сыд фэдэрэ лъэхъани чылэм идахэ арагъалозэ мэлпсэх чылэ-дэхсхэр.

Мэфэклир IофтхьабзэхэмкIэ байшт

Блащэпсынэ имэфэкли ихэгъэ-унэфыкIын зерифэшъуашэу къо-джэдэхсхэм зыфагъэхъазырыгъ. Мэфэклим ипэгъокIэу футболым-кIэ зэнэкъокIу зэхашагъ. Къэ-бэртэем иартист зышъэгъусэ-хэу КIэдэкIойхэ Артуррэ Фа-тимэрэ къоджэ клубым къыра-

блэ фэхъушт Ныр Мусэ ыцIэкIэ зэхашэгъэ зэнэкъокIур. Мые-къуапэрэ Блащэпсынэрэ азыфа-гу иль гъогуанэу километрэ 47-рэ хьурэм, «Насып гъогукIэ» зэджагъэхэм шлоигъоныгъэ зилэхэр къышчычъэщых. Ныр Мусэ икIалэу Адамэ мыщ хэлэ-жъэхэрэм шухьафтынхэр афи-гъэхъазырыгъ. Джащ фэдэу Блащэпсынэ имэфэ фэгъэхъы-гъэу шыу 12 фэдиз Мыекъуапэ икIынхэшэ, Блащэпсынэ клоштых. Сыхьатыр 9-м къоджэдэхсхэр зэхэтхэу псынэ цыкIум екIолэ-штых, ащ мэфэклир къышчызуа-хышхт. КIэлэцIыкIлүхэм апайи джэгупIэхэр къоджэ гупчэм къышчызуахышхт, ащ нэмыкIэу ордэхэр къалоштых, къэшъоштых. ШIэжъ стеллэу «Насыпым игъогъ» зыфаусыгъэр ыкIи Кавказ заор зауыгъэр илъэси 150-рэ зэрэ-хъугъэм фэгъэхъыгъэ мыжъосы-нэу агъэуцгъэр мэфэкли шIыкIэм тетэу къышчызуахышхт. Ащ Iугъ Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэр агъэшлоштых, хэкIодагъэхэ дзэкIолэхэм ясаугъэт къэгъагъ-эр къаралъхышхт. Къуаджэм щыц IэпIаласэу Гумэ (Хъуран) Ларисэ дышъэ хэдкIынымкIэ илэшIагъэхэр къыгъэлъэгъоштых.

Блащэпсынэхэм къафэгъушIошт хьакIэ лэпIэу, АР-м и ЛIыш-хъэу КъумпIыгъ Муратэ. Мыщ дэжым културэм и Унэу Бюд-жет ахъщэкIэ агъэцIэкIажыгъэр мэфэкли шIыкIэм тетэу къы-зэлуахышт. Мэфэкли Iофтхьабзэм хэлэжъэ-

— Адыгеим анахъ чылэ дахэу итмэ Блащэпсынэ ащыц. Цыф гъэсагъэхэр, еджагъэхэр, къу-лыкIушIэхэр, врач цIэрылохэр мымакIэу къыдэкIыгъэх. Къуа-джэм ыныбжэ илъэси 150-рэ зэрэхъурэм фэшI мыщ щыпсэ-у, ухэрэм сафэлыало гъэхъагъу ялэхэм, цыф цIэрылохэм тапэкIи ахагъэхъонхэу. Чылэм дэхсхэм нэхъоир, гъэбэжур, дехагъэр къыбэкIэу, кыныр апэкIэ кы-мыкIэу щылэнхэу афэсэлэ.

КИАРЭ Фатим.

Блащэпсынэ щыщхэу Мые-къуапэ дэхсхэм яшIушIэ обще-ственнэ организациеу «Блащэ-псынэ» зыфиорэм итхьаматэу Хьымыщ Казбек мары игу-щылэхэр:

— Сичылэу, си Блащэпсынэ илъэси 150-рэ мэхъу. Уегуп-шысэмэ, ар гъогу кIыхъ, гъогуш-ху. А уахътэм кыыкIоцI чылэми, хэгъэгуми, адыгэ лъэпкьми та-рихъ гъогунэ ин къакулгъ. Сыд хъугъэми, нахьыжхэм шъхъэ-кIэфэныгъэ зэрэфэлшIын фаер, адыгагъэр зыщамыгъэгъушэу кытIкIэхъухъэхэрэр тилъэуж къырэклэх. Ащ тэ, нахьыжхэм, тегъэгъушхо. Ини, цыкIуи къуа-джэм щыщхэм мэфэклимкIэ сафэгъушхо. Шлоу щылэр къадэхъу-нэу афэсэлэ.

Блащэпсынэ щыщхэу, «Путь борьбы и надежды» зыфиорэ тхылыр икIоджэгъухэм апае кыдзэгъыгъыгъэу Къэндатур Исмахьилэ икIуаджэ инэу ры-гушхохэу къытилуагъ:

— Блащэпсынэ гъогу кIыхъ, гъогу хылыпэ къыкулгъ. Чылэм дэхсхэр кызыхэкIыгъэхэ ятэжъ-янэжъхэм лыгъэ, шып-кагъэ ахэлъэу къырыкIуагъэх. Документым зэритхагъэмкIэ, 1868-рэ илъэсым чылэр агъэл-сыгъэу ары. Ау тинахьыжхэм кызыралотэжьи-рэмкIэ, мыщ ыпэкIэ къуаджэр тIысыгъэу ары. МэфэклимкIэ сикIоджэгъухэм сафэгъушхо, Тхьэм тапэкIи гъэхъа-гъэхэр ялэхэу, зэгъурылохэу,

Мыхэр о уицІыфых, Адыгеир!

Адыгэxэм я Мичурин

Шэныгэлэжэ-селекционерэу, адыгэхэмкІэ, КавказымкІэ мэкьюмэщ шэныгэхэмкІэ яапэрэ докторэу, профессорэу, РСФСР-м шлэныгэхэмкІэ изаслуженнэ Іофышлэшхоу Тхьагушъэ Нухьэ Ахмэд ыкьор кызыхугьэр ильэси 110-рэ хьугъэ.

ИкэхьукІ, иеджакІ

Тхьагушъэ Нухьэ шышъ-хьэлум и 13-м (нэмыкІ тхыгъэхэм кызыралорэмкІэ, бжыхьэм, чъэпыогъум), 1908-рэ ильэсым Тіопсэ районым ит кьуаджэу Агуе кышчыхугъ, мэкьюмэ-щышлэ унэгъо кызырыкІо ща-плугъ. КІалэм ятэу Ахмэд ыкьо ригъаджэ лъэшэу шіогІуагъ, ащкІэ ыналэ тетыгъ. Нухьэ кьоджэ еджалпэм класси 4-р кызыщещеу уж ятэ игуэсуэ Тіуапсэ ыцагъ техникумым чІигъэ-хьанэу, ау зы урыс гушылэ къэзылонэу зымышІэрэ кІалэр аштагъэп. Джащыгъум тым урысыбзэмкІэ кІэлэегъаджэ фиубыти, зы ильэсрэ Нухьэ бзэр зэригъэшлагъ, етіанэ ХышлуцІэ мэкьюмэщ техникумым сэнэшынымкІэ, сэнэшхьэ кьэгъкІынымкІэ ыкІи чыгхатэхэр кьэгъэкІыгэнхэмкІэ иподготавительнэ отделение зы ильэсрэ щеджагъ, техникумым чІэхьагъ, 1929-рэ ильэсым ар дэгъу дэдэу кьыухыгъ.

1929-рэ ильэсым кышыублагъэу 1931-рэ ильэсым нэс Шапсыгъэ райисполкомым чІыгу ІофхэмкІэ иотдел ипэшэгъ, 1931 – 1933-рэ ильэсхэм специалист ныбжьыкІэр агроном шъхьалэу райгупчэмкІэ агъэ-нафэ. Тхьагушъэ Нухьэ зэри-лъэкІэу Шапсыгъэ ит кьуаджэхэр кызыапекІухьэх, нэжъ-Іужьхэм аІокІэ, адэгущылэ, яфэны-куагъэхэр зэрегъашІэх ыкІи ІэпыІэгъу афэхьу, ныбжьыкІэхэм альэныкьокІи гъэзагъэу, комсомолым ирайком ибјоро хэха-ным ыпэкІи, Іофышхо ешіз.

Іоныгъом, 1933-рэ ильэсым Н. А. Тхьагушъэр сэнэш ыкІи сэнэшхьхэ кьэгъэкІынымкІэ Краснодар кьэралыгъо ин-ститутым чІэхьэ, ар 1939-рэ ильэ-сым «дэгъу дэдэкІэ» кьеухы, апшъэрэ шлэныгъэ зилэ агро-ном-плодовод мэхъу. 1937-рэ ильэсым еджзэз, партием аш-тагъ. Нухьэ джыри ныбжыкІа-гъэми, пытэгъэ-теубытэгъэ ин зыхэлъэу еджэфэкІэ зыкыгъэ-лэгъуагъ, ишІошІ пхырызыгъэ-кІын зыпэкІэу, ащкІэ шлэныгъэ дэгъухэри, гулытэ-гурышэ хэхыгъэхэри зэриІэхэм гу лы-тагъ, институтуэ зыщеджагъэм Іоф шишІэнэу кьылуагъэнэгъ. Мы апшъэрэ еджалпэм иаспи-рантурэ чІэхьажы иеджэн щы-лпытгэкІотагъ.

Заор кызыгежъэм...

Тихэгъагушко щыпсэурэ цыф лъэпкь ээфэшъхафбыэм ягугэ лбагэхэр хэти зэмыкзгъэ зэо жьалымым зэтыриІэжагъэх. 1941 — 1942-рэ ильэсхэм кьалэу Краснодар ирайонхэм ащыц идзэ отдел ипашцэ

Н. Тхьагушъэр щытыгъ, 1942 — 1943-рэ ильэсхэм ар Адлер и МТС идиректорыгъ.

Краснодар пыир дафыжыи, шъхафит зэхьужьым, Тхьагу-шъэм институтым кыгъгзэзэ-жыыг ыкІи мэкью-мэщымкІэ специалистхэм ягъэхьазырын пидзэжыыг. Кафедрэм ипэшэгъ, чыгхгэтэшлэнымкІэ ыкІи сэнэ-шхьхэ кьэгъэкІынымкІэ лекци-ехэм кьафяджэщтыгъ.

1945-рэ ильэсым аспиран-турэр кьыухыжыыгъ. 1946-рэ ильэсым кандидат диссертациер темэу «Адыгейские (черкесские) сорта яблони и груши» зы-филорэмкІэ кьыушыхьатыгъ. 1948-рэ ильэсым институтым идоцент мэхъу. 1956-рэ ильэсым нэс ащ тетэу Іофышхо ыпъжыыгъ.

Юридическэу ыкІи агрономиче-скэу Тхьагушъэм кьыушыхья-тын физэшІокІыгъ ХышлуцІэ Іушъом, зэфэдэкІэ Кавказым ыкІи Краснодар краим кьащыкІыхэрэ чыгхатэхэм лъапсэу яІэр адыгэхэм-шапсыгъэхэм якъэгъэкІыкІэ шапхъэхэр арэу зэрэ-щтытър.

1956-рэ ильэсым СССР-м шлэныгэхэмкІэ и Академие епхыгъ Ботаническэ институтуэ В. П. Комаровым ыцІэ зыхьы-рэм идокторантурэ Н. Тхьагу-шъэр рапкыгъ ыкІи ащ доктор диссертациер «Адыгейские (черкесские) сады» (1956) зы-филорэмкІэ кьышцгъэшпыкьагъ.

Шоф егъэшІу

Гъэсэныгъэ-шлэныгъэ дэгъу дэдэу ыгъотыгъэр иІэубытыпІэу, Н. Тхьагушъэм иІофшІэн егу-гъоу зэхещэ. 1957 — 1978-рэ

ильэсхэм Краснодар институтым плодоводствэмкІэ икафедрэ ипэшэгъ. Мэкью-мэщымкІэ шлэ-ныгъэшхоу ІэкІэлъхэр шІуагъэ кьахьэу щыІэныгъэм щыгъэ-федэгъэнхэм лъэшэу фэсакъэу Іоф дешлэ. Теорием имызакоу, ушэтын ІофшІэнхэр зэхещэх. Ахэм кьащцнэфэхэр лэжъэн-кьэгъэкІын ІофхэмкІэ амал-кьу-лайхэу зышчыгъэнэфыгъэ тхьлэ ІэпыІэгъухэр кьыдегъэкІых, институтым епхыгъэ кьутамэ-хэри кьызэлъахыгъ.

Шлэныгэлэжъышхо-селекци-

онерэу, профессорэу Н. Тхьа-гушъэм ишлэ хэлъэу, мы Іофыр зэкІэ ащ фэгъэзагъэу Краснодар краим чыгхатэхэр цагъэтысых: дэжъьер — гектар 600-м, дэ-шхор — чІыгу гектар 1000-м. Кубанскэ мэкьюмэщ институтым иеджэлпэ хьызмэт кьэкІыхэрэ пхъэшхьэ-мышъхьэ лъэпкъым-кІэ яеджэлпэ-лабораторие Іоф ышлэ мэхъу. Тхьагушъэ Нухьэ мы ильэсхэм анахь ыналэ зы-тетэу, фэсакъэу, кІиугъаеу, куоу зэригъэшлагъэр Шапсыгъэ чыгхгэтэ лэжъэнымкІэ, културэ зэфэшъхьафхэмкІэ, пасэм кь-ышыублагъэу шыкІэу цагъэ-федэщтыгъэхэр ары. Оридиче-скэу ыкІи агрономическэу Тхьагушъэм кьыушыхьатын физэшІокІыгъ ХышлуцІэ Іушъом, зэфэдэкІэ Кавказым ыкІи Крас-нодар краим кьащыкІыхэрэ чыгхатэхэм лъапсэу яІэр ады-гэхэм-шапсыгъэхэм якъэгъэ-кІыкІэ шапхъэхэр арэу зэрэ-щтытър.

Шлэныгэлэжъэу Тхьагушъэ Нухьэ ытхыгъ ыкІи кьыдигъэ-кІыгъ тхьлъэу «Адыгейские (черкесские) сады» зыфилорэр, ащ зэкІэ адыгэхэм чыг лъэп-къэу кьагъэкІыхэрэр, ахэм акІэхэр зыфэдэхэр, пхъэшхьэ-мышъхьэхэр зэкІэ ыкІи дэшхо лъэпкъхэр зырызэу кьащит-хьыхьагъ, япшылпэщт пстэури кьыхигъэщыгъ. Тхьагушъэ Нухьэ ыпкь кьыкІэу Шызэ мэкьюмэщ институтым иеджэ-плэ-ушэтыплэ хьызмэт анахь дэжъые лъэпкь дэгъур зыльэлсэ дэжъые чыгхатэ цагъэтысы-гъагъ.

ЫшІэрэ Іофым зэрэтегъэ-псыхьагъэр кьыхэщэу, Н. Тхьа-гушъэм Пшызэ ит пхъэш-хьэ-мышъхьэ совхозхэм ахэ-гъэхьогъэнымкІэ Іофышхо зэ-шлуихыгъ. Ахэм ащщыхІх Сла-вянскэм, Динской районым арытхэр. Шлэныгъэшхоу иІэхэр Тхьагушъэм ІофымкІэ кьыгъэ-шыпкьэжъэу щылагъ.

Шлэныгэлэжъышхом научнэ ІофшІэгъэ 55-рэ фэдиз кьыхиу-тыгъ. Анахь кьыхэгъэщыгъэн фаехэр монографиехэр арых: «Адыгские (черкесские) сорта яблони и груши» (1948), «Оре-хоплодные Краснодарского края» (Краснодар, 1952), «Ады-гейские сады» (Майкоп, 1956). Тхьагушъэ Нухьэ ялшхьхэтетэу ригъэджагъэхэм ащыц нэбыри 10-м нахьыбэм кандидат ыкІи доктор диссертациехэр кьа-ушыхьатыгъэх.

Общественнэ ІофышІэшхуагъ

Тхьагушъэ Нухьэ обществен-нэ ІофшІэнхэм сыдигъуи чанэу ахэлажъэщтыгъ. 1930 — 1933-рэ ильэсхэм Шапсыгъэ райиспол-комым ипрезидиум, Краснодар краимкІэ обществэу «Шлэны-

Тхьагушъэ Нухьэ ыпкь кьыкІэу Пшызэ мэкьюмэщ ин-ститутым иеджэ-плэ-ушэтыплэ хьызмэт анахь дэжъые лъэпкь дэгъур зыльэлсэ дэжъые чыгхатэ цагъэтысы-гъагъ.

гъэм» ахэтыгъ. Краснодар кра-имкІэ депутатхэм я Совет (1965 — 1967) идепутатэу щытыгъ, Кубанскэ мэкьюмэщ институтым ипартийнэ организацие бэрэ пэцэныгъэ дызэрихьагъ. Дунэе конференциехэм, симпозиумхэм, зэхэсыгъоухэм чанэу ахэлажъэ-щтыгъ. Чехословакием, Венгри-ем, Австрием, Болгарием, Ру-мынием (я 70-рэ ильэсхэм), Японием (1972) ащылагъ.

ИшІушІагъэ ины

Шлэныгэлэжэ-селекционер иным, профессорэу Н. Тхьагу-шъэм иІофшІагъэ ифэшъошэ уасэ кьэралыгъом кьыфишІыгъ. Орденуэ «Шьтхум и Тамыгъ», ЛэжъэкІо Быракъ Плъыжъым иорден ыкІи медаль ээфэшъ-хьафхэу зэо мэхьанэ зилэхэр, ВДНХ-м итыжъын медалитлэ ыкІи щытхьуцІэу «РСФСР-м шлэны-гъэмкІэ изаслуженнэ Іофышлэ-шху» зыфилорэр 1977-рэм кы-ратыгъэх.

Тхьагушъэ Нухьэ адыгэхэм анахь агъэлъэллэрэ апэрэ еджэ-гъэшхо-гъэсэгъагъ, лъэпкъым ар и Мичуриныгъ.

1983-рэ ильэсым, Іоныгъом и 2-м Тхьагушъэ Нухьэ идунай ыхъожьыгъ, ау ыцІэ, шІоу илътпкь филэжъыгъэр ныб-жъырэу ллэужхэм кьахэнэщт. ЛышІум игупшысэ непи мэ-лажъэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ЦУЕКЪО Юныс

Усэхэр

Синасып	
СищыкІэгъахэп	Ушъхьагъу кьонцабэм
нахьыбэ нэфи —	гур дьабгъэщэхэу.
Насып бгъэдэлыи	Іоф кьыддэпшІэныр адэ,
	«о пчыкІэр»,
Пхъэшхьэ-мышъхьэлъэу	кьалолъ зэхэсхэу
Хэтэ убгугъэм	зыкІэмзыплэсрэр!
Зы комэ закъоу	
	Шъэфыхэп джыри
Зы	джы кьыослощтыр,
куамэу,	Гукьанэ лыкІолп —
цыкІылуми,	мы сигушчыи.
тІэмыплэр тизэу,	Шыблэр зэхачэу
	уашъом зырычъэу,
Огъу-кІыгъуем	ПчыкІэ шьобжащэр
Чысыбэр кьыхищзэ	пщэм зятхьэпаоу
Ар адигощмэ	Кьызызэхикъоу
Чыгыпкыкы танджым	ошхыр кьызыплкІэ —
Иузи	Ащ яІэшлагъэш...
узэу	тІури рэгущо.
Къэсэу Іэшабэр	Шъэфыхэп джыри
халэу	джы кьыослощтыр,
	Усиджэгъогъуми
Тхьапэр жэхизэу,	пфэсымыдэни.
ГушІо нэгупсэу	Цыфыр кІочІэшхоп,
Нэфылъэ пасэу	баеп,
Нахьыбэ нэфи,	а кьыылэп
СищыкІэгъахэп —	Ежъ нахь кІочІаджэр
Тын кьызырыкІоу	хъоум дерэни!
Сыбгъэ дэмыфэу	

Ныбджэгъум фэкІо

Шъэфыхэп джыри	
Усиджэгъогъуми	джы кьыослощтыр,
СІэ джабгъоу сшІошэу,	пфэсымыдэни.
ШІум игугъапІэу,	СІэ джабгъоу сшІошэу,
Псалъэу пшІыгагъэр	ШІум игугъапІэу,
«Сычъжъэ пэтми	сыкьыпфэгугъэшъ,
Шыблэ гурымым	непэрэ мафи
ЛыдыкІэу	пфэсэлэтыжъы.
спызрэм	сыкьызырэсрэр
СыкьыхэхъупскІэу	кыгъэтэмамэу,
Сыкьызынэфрэм —	ЛыдыкІэу
сэрышъ	спызрэм
джащыгъум...	гъунджэу кьыриджэу,
уемхьырэхъышэжъ!»	СыкьыхэхъупскІэу
Льынтфэм	Сыкьызынэфрэм —
лпы кІалэр	сэрышъ
О зыфэбгъадау	джащыгъум...
Сышыблэу слытэу,	уемхьырэхъышэжъ!»
Ори упчыкІэу,	Льынтфэм
Іаджи дгъэхъэнэу кІэлэгъу ильэсхэм,	лпы кІалэр
Боу бэрэ,	О зыфэбгъадау
бэрэ	Сышыблэу слытэу,
сыгу щымэшІуагъ.	Ори упчыкІэу,
СшІагъэп, ныбджэгъур,	Іаджи дгъэхъэнэу кІэлэгъу ильэсхэм,
Усэмэркъэузэ	Боу бэрэ,
КлассипшІ кьыужым	бэрэ
Іуашъхъэу лэжъэным	Усэмэркъэузэ
	КлассипшІ кьыужым
	Іуашъхъэу лэжъэным

ЗалокІэ — ЩыІэныгъ

ЗалокІэ — ЩыІэныгъ: Зэо ужуэ жэкІэ пхьашэр, ЗалокІэ — ЩыІэныгъ: Сшынахьыжърэ сэррэ тежэу тятэ, тэчъэ кьэлэпчъэлум мары. КьыкІыжъыщт гугъом Пчыхьэм Колхоз гугъом. Тьдэплъэзэ чэу гуанэм, зытІэтэзэ лъэпэпІыуеу тырэлпъэ гьогуплэ сэлэм. ЗалокІэ — ЩыІэныгъ: хьалыгъу шлуцІэр, зылэгъушэу кьызуитхьыжъмэ ежъ ымышыхъу кьытфихьыжъэр, тытес пхъэлъэгущым тэгъэунэшкІушъ мары...

ЗалокІэ — ЩыІэныгъ: зылэ цыкІухэм кушъэпсыр зэпатхъэу е кушъэпсым зыныбашъхэ зэкІыкьудыежъэу, тыгъэм сабий цыкІоу зыфэзыщирэр сэлъэгъу. ЗалокІэ — ЩыІэныгъ: жьогъо кьашыкъэу жьыурэр, пкІашъэу сысрэр, Іэхъогъум пчырэр уцым ымакъэ, кьызещыкІэ ошхыр узэрэтепкІэу, чІыр нахь хьапщзэзэ кьызырэжъотырэр сыгу кьегъэкІыжъы. ЗалокІэ — ЩыІэныгъ: ЗалокІэ — залокІэ: ар пстэуми ахэлъышъ, кьэлпчыи пшІогъоу лум кьыдехьые. Зэхыхъэ пстэури, пшІузэхэкІуакІэ, ыпэ ышІыщтыр ымышІлэу гу цыкІур мэулэужьыи.

«О шІу усэлъэгъур...»

«О шІу усэлъэгъур, а о шІу плъэгъугъэм еІогъошІолп — аІоу зэхэсэхы. Ипъэс хъураем иохътипллэ ренэу, уцэлэфэ о бгъэшэщт гъунапкъэм ифэбагъэ кІуачІэ кьыпфэхъуштышъ, пчэдыжъ тыгъэу кьыпфыкьокІэз...

Ау хэтрабзи ибзэхабзэ кьэлэгъошІоу гуцэлпцэ уаІоупІэ бэрэ. ХэрэкІыжъба «О шІу усымлъэгъурэр», зи фэІуагъэп, джырэ тиллэшІэгъу.

Гум ичэфыгъом...

Одрыхъоу шыблэм Зигъэчэрэгъузэ, Гъатхэм иогу Лъатэу кьырэчъэ. Пщэ шІуцІэ шыбэм Аркъэн аридзэз ПчыкІэм щэрыоу Аркъэн кІэпсакІэр едзы. Натрыф цэшхоу, Цэфыжъ жьугъабэу, Ошхыр кьэлъэсы, Шьофыр зэлъебгъэ. ЛъапцІэу Мо пшъашъэм Тьжыкынылс шъабэу Псыпсэу пыбзэбззэ, Хьасэм хеубытэ. КукІэ ритхъэхъэу, шъоу кьошынэу урамышьукІызэ) АщІи ищыкІагъ шъхьэ, шъхьэ иІ, иІ — кІэхуыплэ, зызыремыгъэлъас — щытхъужы тамэм... ШыІ о, фэгъэщамбул шылаклэм, кьызырыкІо дэдэу кІо зыгъэсэнэуш, ау сьд фэдизкІи имылым урымылпат. ШыІ кьызырыкІоу тэтэу узтетым, Шьырытэу бгъэстзэ лыкІалэр, Іэпэ-Іэсагъэр, емгъэлыекІэу гурытымкІэ фаем бгъэстыштым... Іэпэ-Іэсагъэр бгъэлэпэ-Іэсэшыныр уилэпэ-Іэсагъэмэ, джары слытэрэр сэ — Іэпэ-ІэсагъэкІэ.

Зэхьщырыныгъэ

Чэщымрэ цыфымрэ зэдырлэ зыгорэ зэхьщырыныгъэ. Зы мамырынгъэ — макІэу-макІэу, нэфэу-нэфэу, зы гукъэбзэныгъэ... чэщы рэхъатыр — цыфы шэнышлэ, лыпцэшІоу, шІу ыпъэгъоу ежъри кьалъэгъоу. Шъхьац тІыргъоу кьэкІо ар — кІэлэцІыкІу гукъабзэу чІыр ыгъэгъырзызэ. Чэщы рэхъатыр — цыф лъэпкыбэ зэхэт: плъыжъэу, плъыжъэу, плъыжъы-гъожъышъэу, кьопцІэ-шІуцІашъоу кьышчызэлъухы нэгубэр куашэу... чэщы рэхъатыр — цыф гумэкІыл. Марыба сэ сэкІо чыжъэкІэ, цэ жьгъэй кІэлэцІыкІу гукъабзэу ежъ адыипцІэу, кьылуныдыкІэхэу цыф Іэмы-лъэмышІур, кьыпихэу фэбамер, кьызуахъэ кьэсэламызэ кьызырыкІоу. Щтэ-къэщтэжыныр, гъэпцІэ-кьэгъэпцІэжыныр фэджагъу кьабзэмкІэ зыгухэр... Чэщы рэхъатыр — чыфым игъус стамэ ытамэ есэкъызыплэ, зы ІофышІанлэ тызэддэгъулэ зы гухэлъышІукІэ.

Іэпэлэсэныгъэр

Шъхьадж-шъхьаджэу акьылышІуагъэм, Іэпэлэсагъэм цыфхэм захагуашъ... ІэбжхэнэкІэ-ІэбжхэнэкІэ — зым, зым — занкІэу чъачъэу, чъэрэу фэшъхъэгущэ. (Фэшъоу кьошыны — зэ шъхьам, Зыфэсакъыжъ, кьамээгутагъэу зыдэмышІэжъэзэ мафэхэм, шъоу кьошынэу урамышьукІызэ) АщІи ищыкІагъ шъхьэ, шъхьэ иІ, иІ — кІэхуыплэ, зызыремыгъэлъас — щытхъужы тамэм... ШыІ о, фэгъэщамбул шылаклэм, кьызырыкІо дэдэу кІо зыгъэсэнэуш, ау сьд фэдизкІи имылым урымылпат. ШыІ кьызырыкІоу тэтэу узтетым, Шьырытэу бгъэстзэ лыкІалэр, Іэпэ-Іэсагъэр, емгъэлыекІэу гурытымкІэ фаем бгъэстыштым... Іэпэ-Іэсагъэр бгъэлэпэ-Іэсэшыныр уилэпэ-Іэсагъэмэ, джары слытэрэр сэ — Іэпэ-ІэсагъэкІэ.

Зэкъошныгъэм игъогухэмкIэ

Абхъазыр къафэнэгушIу

Адыгэ Республикэм и Лъапкъ театрэу Цэй Ибрахимэ ыцлэкIэ шытыр къош Абхъазым рагъэблагъи, спектаклэхэр къыщигъэлыгъуагъэх.

Ильэс 34-кIэ узэкIэлэбэжымэ, Адыгеим итеатрэ Абхъазым спектаклэхэр къыщигъэлыгъуагъэх. А лъэхъаным театрэм ипашэу ХьакIэгъогуу Къэсэй шытыгъ. Зэкъошхэм ягъогу шылэныгъэм хэкуагъэх.

— Театрэм ихудожественнэ пашэу ХьакIэгъогуу Къэсэй кIэ-щакIо фэхъуи, Абхъазым тыкIуагъ, — къытиIуагъ Лъапкъ театрэм литературэ IофхэмкIэ икIутамэ ипашэу Къуижэ Нэфсэт. — Гуфэ-бэныгъэ ахэлъэу бысымхэр къыт-пэгъокIыгъэх. Къызэрэтфэзэщы-гъэхэр къахэщэу тарихъым хэ-хьагъэхэ хъугъэ-шлагъэхэр къыт-фалотагъэх.

1984-рэ ильэсым Адыгеим итеатрэ иартистхэу Кукэнэ Мурат, Зыхъэ Заурбий, Уджыхъу Мары-ет Абхъазым шылагъэх, спекта-клэхэм ахэлэжьагъэх. Кукэнэ Мурат «Абхъазым изаслуженнэ артист» зыфилорэ щытхъуцIэр къыфауси, къыфэгушIогагъэх.

«Кабала святош», «Кавказский меловой круг» зыфилохэрэр, нэмыкIхэри къагъэлыгъуагъэх. АбхъазыбзэкIэ къашыгъэхэ едзы-гъохэр ашлогъэшIэгъоныгъэх. Режиссерэу Исуп Тимур литера-

турнэ-музыкальнэ къэшIынэу ыгъэуцугъэр, кIэлэцIыкIухэм апае артистхэм къашыгъэхэр шылэ-ныгъэм дештэх, цIыфым плуныгъэ дэгъу етыгъэным ехылагъэх.

— Абхъазым къызэрэщытпэ-гъокIыгъэхэр шIуикIэ сыгу къэ-кIыжы, — къелуатэ спектаклэхэм роль шхьалэхэр къащызышыгъэ Уайкъокъо Асыет. — Ныбджэ-гъуныгъэ ахэлъэу къызэрэтIу-кIэ-щыгъэхэм, спектаклэхэр къы-зытыухыкIэ гуцылэгъуу къызэрэ-тфэхъуцтыгъэхэр лъэшэу тиго-пагъ.

— Культурэм Iоф шысIэнэу зысэулблэм апэрэ щытхъуцIэр Абхъазыр ары къызыщысфаусы-гъагъэр, — игупшысэхэм таче-гъэгъуазэ Урысыем, Адыгеим янароднэ артистэу, Абхъазым, Пшызэ язаслуженнэ артистэу Кукэнэ Мурат. — Уилофшлагъэ уасэу къыфашIырэм уегъэгущо.

Тхьамафэм къыкIоцI Лъапкъ театрэм икъэгъэлыгъонхэр Аб-хъазым щызэхашагъэх. Адыгеим и Лъапкъ театрэу И. Цэйм ыцIэ зыхырым иартистхэр агъэлъэ-плагъэх.

ХьакIэгъогуу Къэсэй Абхъазым инароднэ арист хъугъэ. Уайкъо-

къо Асыет, Исуп Тимур, Зыхъэ Зуралбий «Абхъазым изаслужен-нэ артист» зыфилорэ цIэ лъапIэр къафаусыгъ.

Ионыгом и 30-м Абхъазым Грузием идзэхэр щызэхакъутэхи, республикэр мамыр псэукIэм игъогу зытехьажыгъэр ильэс 25-рэ хъушт. Лъапкъ театрэм илофышIэхэм къош республикэм

игушIуагъо дагошы, зэкъошны-гъэм игъогу нахь пытэ зэрэхъу-щтым, нахьыбэрэ зэрэзэлыкIо-щтхэм тицыхъэ телъэу ягухэ-лышылхэр къадэхъунэу Тхъэм тафельэу.

Сурэтым итхэр: **Кукэнэ Му-ратрэ Уайкъокъо Асыетрэ къэ-гъэлыгъоным хэлажъэх.**

Искусствэр — тибайныгъ

ШыкIэпщынэр Казахстан щигъэжъынчыгъ

Адыгэ Республикэм искусствэхэмкIэ икIэлэцIыкIу еджапIэу Лъэцэрыкъо Кимэ ыцIэ зыхырым зыщызыгъэсэрэ Пашьтэ Гупсэ хэгъэгу, дунэе зэлукIэгъухэм ахэлажъэ, щытхъуцIэхэр къащыдехых.

Казахстан я II-рэ Дунэе зэнэкъокъоу щызэхашагъэр Тлеп Аслантайулэ фэгъэ-хыгъагъ. Ижырэ лъапкъ искусствэм ар щыцIэрыIу, бзэпсхэмкIэ оредышъор къегъэ-логъэнымкIэ щысэ тырахы. Музыкантыр къытхэмытыжыи, илофшлагъэ цIыфхэм ащыгъупшэрэп.

Казахстан шыкIогъэ зэнэкъокъум къэ-ралыгъо 16-мэ ялыкIо 26-рэ хэлэжьагъ. Венгрием, Индием, Германием, Израиль, Монголием, Казахстан, нэмыкIхэм къары-кIыгъагъэх. Башкортостан ыкIи Адыгеим ямузыкантхэм Урысыем ыцIэкIэ ялэпэлэ-сэныгъэ зэхэхэм къышагъэлыгъуагъ.

Нэбгырэ пэпч Тлеп Аслантайулэ ыусы-гъэхэм ащыщ къыригъэлон фэагъэ. Пашь-тэ Гупсэ Iэпэлэсэныгъэ ин хэлъэу шыкIэп-щынэмкIэ оредышъор зэригъэжъынчыгъэм

фэшI зэхэщакIохэм къыхагъэщыгъ. Зэнэкъо-къум хэлэжьагъэхэм анахьыкIэу зэрэщы-тыри къыдалыты, Щытхъу тхылъыр, ахъщэ шIухьафтыныр хэушхьафыкIыгъэхэу къы-фагъэшъошагъэх.

Дунэе зэнэкъокъум осэшI куп щыхахыгъ. Алтай, Адыгеим, Казахстан, Японием къа-рыкIыгъэхэр ащ хагъэхьагъэх. Урысыем ыцIэкIэ Адыгеим щызэлъашIэрэ ГьукIэ Замудин осэшI купым хэтыгъ. Ащ тызэрэ-щигъэгъозагъэу, Пашьтэ Гупсэ адыгэ шуа-шэу шыгъымкIи осэшIхэм къыхагъэщыгъ.

Пашьтэ Гупсэ Адыгэ Республикэм имэ-фэкIхэм ахэлажъэ, лъапкъ оредышъохэр шыкIэпщынэмкIэ къырегъалох.

Сурэтым итхэр: **Пашьтэ Гупсэрэ ГьукIэ Замудинрэ.**

ТизэлукIэгъухэр

Астрахань итеатрэ тшIогъэшIэгъон

Астрахань къашьомкIэ и Театр-рэ ипчыхъэзэхыхъэ Адыгэ Рес-публикэм и Къэралыгъо филармо-ние Ионыгом и 25-м шыкIуагъ.

Шылэныгъэр къашьомкIэ къэ-плотэн, къэбгъэлыгъон зэрэплъэ-кIыщтым фэгъэхыгъэ спектаклэм ныбжьыкIэхэм якъашьохэр, лIэ-ужхэр ззыпхыхэрэ едзыгъохэр, циркым хахъэхэрэ къэгъэлыгъон-хэу цIыфхэр зыгъэщыхыхэрэр, фэшхьафхэри хэолпагъох.

НыбжьыкIэхэр ищыгъэх, пчэгум

псынIкIэу зыщагъазэ, къашьоу къашырым псэ къыпагъэкIэным фэшI хэкIыплIэу къагъотырэр ис-кусствэ лъагэм дештэ. Циркым ижанрэ нахь пэблагъэу палом ехылагъэм уегъэщхы, уегъэ-гупшысэ, шыкIэшIухэр къэзыгъо-тыхэр артистхэм Iэгу уафитео.

Купым ихудожественнэ пашэу Дмитрий Пастуховым зэрилы-тэрэмкIэ, артистхэм ялэпэлэсэны-гъэ хэпшыкIэу хагъахъо. Театрэм ильэси 5 ныIэп ыныбжьыр. Охь-

тэ кIэкIым къыкIоцI едзыгъохэм ащигъэфедэхэрэ нэрылэгъу Iэпы-лэгъухэр искусствэм пышагъэхэм ашлогъэшIэгъоных. Нэфынэр, жьаур, видеор, фэшхьафхэри зэпхыгъэх, зым зыр зэрэтекIырэр къэгъэлыгъоным къыщыхэбгъэщы пшIоигъоу гупшысэм узэлъекIу.

Циркым, къэшъо псынIкIэм япхыгъэхэ къэшIыгъохэм залым чIэххэри ахагъэлажъэх, ащ фэ-дэ шыкIэхэм артистхэмрэ ис-кусствэр зышлогъэшIэгъонэу за-

лым чIэххэмрэ нахь зэфашэх. БгъэшIэгъон плъэкIырэ иску-ствэм узылещэ, уепллы пшIои-гъоу артистхэм ялэпэлэсэныгъэ уасэ фэошлы.

Адыгэ Республикэмрэ Астра-хань хэкумрэ ятворческэ купхэр зэлъэкIох, къэгъэлыгъонхэмкIэ зэхъожых. Республикэ къэралы-гъо филармонием и Къэралыгъо оркестрэу «Русская удалыр» Астрахань шIэхэу кIоцт, концерт-хэр къыщитыщтых.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхъышагъэр ыкIи къыдззы-гъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэпкъэ-гъухэм адырIэ зэпхы-ныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-щылэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79,

Редакцием авторхэм къаIихырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкIэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цIыкIунэу щытэп. Мы шапхъэ-хэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожых. **E-mail: adyvoice@mail.ru**

Зыщаушыхъатыгъэр: Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, теле-радиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-лэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэlorы-шIанI, зэраушыхъатыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ООО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи

пчъагъэр

4075

Индексхэр

52161

52162

Зак. 2463

Хэутыным узщы-кIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор

шхьалэр

Дэрбэ Т. И.

Редактор шхьалэм игуадзэр
МэщIэкIэ
С. А.

ПшъэдэжIыжь зыхьырэ секретарыр

Хьурмэ

Хь. Хь.